

KOMPLEXNÍ ZÁCHRANNÝ SYSTÉM ČESKÉ REPUBLIKY

Nový státní útvar - Česká republika, stát uprostřed Evropy s rozlohou 78 864 km² a počtem obyvatel přes 10 miliónů, bude muset řešit mnoho závažných problémů. Jedním z nich je **potřeba vytvoření komplexního (jednotného, integrovaného) záchranného systému** (dále jen KZS).

VÝCHODISKA A POTŘEBA KOMPLEXNÍHO ZÁCHRANNÉHO SYSTÉMU

V životě žádné společnosti nelze vyloučit vznik tak zvaných **mimořádných situací**. Po pojmem mimořádná situace máme na mysli zvláštní situaci jako je válečný konflikt, živelní pohroma, velká provozní havárie, ekologická katastrofa, velká dopravní nehoda apod., situace, která vyžaduje rychlé a rozsáhlé nasazení záchranných a likvidačních sil a prostředků.

Živelné pohromy, velké provozní havárie, ekologické katastrofy, velké dopravní nehody mají vždy velmi **negativní vliv na kvalitu životního prostředí**, neboli průvodním jevem mimořádných situací jsou **negativní ekologické následky**.

Tvorba KZS musí být podložena dvěma základními rovinami. V první řadě je to **právní základ**, který by měly vytvářet: mezinárodní smlouvy a dohody, ústava České republiky, zákon o řešení mimořádných situací, zákon o KZS, zákon o civilní obraně (ochraně), zákon o využívání jaderné energie, obecné závazné předpisy apod.

Některé výše uvedené legislativní normy budou řešit **relativně širokou problematiku**. Některé otázky jsou **dílicím způsobem řešeny** na nižší legislativní úrovni (vyhlášky měst, obcí apod.)

Druhou rovinou pro vytváření a rozvoj KZS jsou **technicko-organizační opatření**, čímž je myšleno jednak kvalifikované personální zabezpečení a účelné organizování vhodných sil a prostředků k provádění záchranných a likvidačních prací v plném rozsahu a celém komplexu.

Je rovněž vysoce pravděpodobné, že přidružení či vstup do evropských struktur bude požadovat vspělou legislativu i dostatečné síly a prostředky účelně organizované pro případy řešení mimořádných situací. Nutno připomenout, že KZS má výrazně **humanitární charakter**.

Konkrétní rizika pocházejí z charakteristiky moderních technologií a techniky a jejich působením na prostředí. To v podmínkách České republiky znamená s prvky hustě zalidněné a vysoce civilizované průmyslové krajiny, obsahující řadu infrastruktur v podobě průmyslových aglomerací, dopravních uzlů, hydrologických zařízení, sítě potrubí a skladů plynů a kapalných hořavin, četných chemických, petrochemických a dalších objektů, které vyrábějí, manipulují a spotřebovávají toxické, hořlavé, výbušné a jiné chemikálie a moderních energetických zařízení se stále narůstajícím podílem jaderných. Všechny tyto elementy životního prostředí vytvořené člověkem jsou potenciálně nebezpečné nejen za branné pohotovosti státu, ale i v době míru [1].

Se zvyšováním počtu obyvatel na teritoriu státu se takto vlastně stává obyvatelstvo zranitelnější. Rovněž i nové prvky infrastruktury jsou stále složitější. Na jedné straně jsou nové technologie a technika bezpečnější v tom smyslu, že jsou na ně kladeny v současné době **přísné ekologické požadavky**. Na straně druhé jsou však nové technologie a technika složitější a proto téměř vždy v sobě zahrnují určitý rizikový fenomén různého stupně.

V každém správním celku nebo regionu je **účelné znát**:

- které živelné pohromy, velké provozní havárie, ekologické katastrofy, velké dopravní nehody postihly dané území v minulosti, jaký byl průběh těchto událostí,
- jaké efekty by mohly být dosaženy při budoucích mimořádných situacích a četnost jejich výskytu,
- jaké činnosti sociální, vědecké, technické a jiné mohou snížit zranitelnost obyvatelstva a zvýšit ochranu majetku, ekonomiky, dopravy apod. [2].

Příčinou provozní havárie může být:

- lidský faktor,
- technický faktor [3],
- živelní pohroma.

Ani jeden z výše uvedených faktorů nelze zcela vyloučit a vyspělá průmyslová společnost musí být připravena rychle a efektivně řešit především následky pohrom a havárií, ale také zabezpečovat prevenci.

KOMPLEXNÍ ZÁCHRANNÝ SYSTÉM

Komplexní záchranný systém představuje soustředěný potenciál záchranných sil a prostředků. Je to účelový, profesní, územně budovaný systém záchranných, pohotovostních, odborných a zvláštních služeb, orgánů, právnických a fyzických osob [4].

Cílem KZS je záchrana lidských životů, hmotných a duchovních statků společnosti a snižování následků při mimořádných situacích účelným a plošným využitím soustředěných sil a prostředků [4].

Základním principem tvorby organizační struktury KZS by mělo být přenesení práv a povinností na existující subjekty při respektování funkčních kompetencí příslušných prvků.

Jednotlivé součásti KZS jsou samostatné a působí v oblasti kompetencí, které jim stanovují obecně závazné předpisy. Každá složka pracující v KZS musí mít určeny okruhy činnosti, které je povinna provádět a za tyto okruhy činnosti plně odpovídá. Každá složka odpovídá za síly a prostředky soustředěné ve své působnosti. Z hlediska povolávání sil a prostředků si každá složka povolává síly a prostředky ze své působnosti.

V některých městech a okresech České republiky vznikly v nedávné době základy záchranného systému (např. Mělník, Praha, Ostrava, Ústí nad Labem apod.) Tyto systémy vznikaly a vznikají na **základě praktické potřeby**, jsou založeny na dobrovolné respektive smluvní účasti, nemají však ke své činnosti dostatečný právní základ v celém komplexu. Celá problematika si zasluhuje systémové řešení s jasným vymezením pravomocí a kompetencí.

V KZS může a měla by působit **řada různých subjektů** od profesionálních organizací a sborů až po dobrovolné organizace a sdružení jakými mohou být: požární ochrana, zdravotní záchranná služba, letecká záchranná služba, báňská záchranná služba, vodní záchranná služba, orgány ministerstva vnitra, havarijní složky různých resortů, Civilní obrana, vybrané součásti armády, Červený kříž, Svaz záchranných brigád kynologů a jiné dobrovolné, charitativní a humanitární organizace, spolky a sdružení, další profesní organizace i jednotlivé osoby.

Jádrem KZS jsou služby, které se zpravidla bezprostředně po vzniku mimořádné události zúčastní provádění záchranných a likvidačních prací. Ostatní služby, orgány, organizace, sdružení a spolky vystupují při záchranných pracích zpravidla jako odborné poradenské prvky, případně podpůrné prvky.

Konkrétní podoba KZS bude podmíněna jednak vytypovanými riziky v dané oblasti a možnostmi výše uvedených subjektů podílet se na řešení mimořádných situací. Rozsah součinnosti organizací a služeb v rámci KZS závisí na druhu a rozsahu mimořádné události. Rozvinování dalších organizací a služeb se provádí postupně, podle jejich pohotovosti, kompetencí a způsobilosti.

K rychlému a účinnému řešení prevence a především následků mimořádných situací je nutné připravit a vybudovat komplexní záchranný systém České republiky s plným využitím současných záchranářských a likvidačních sil a prostředků.

Literatura:

- [1] Matoušek, J.: Hlavní faktory určující vývoj osobní ochrany. In.: Ochrana obyvatelstva a ekonomiky v mimořádných situacích, FMO - CO ČSFR, Praha 1991.
- [2] Procházková, D.: Morální zkouška, mezinárodní dekáda na snížení přírodních pohrom a jejich následků. Zpravodaj Civilní obrany, 1992, 2, str. 24.
- [3] Častulík, P.: Aplikace technických prostředků speciální čistoty při průmyslových haváriích a v dalších oblastech národního hospodářství. In.: Konference Dekontam 89, Výzkumný ústav 070, Brno 1990.
- [4] Batík, K. aj.: Návrh zásad vytvoření KZS v ČSFR, podkladový materiál pro jednání vlády ČSFR, Praha 1992.